

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า
อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ*
SOLID WASTE MANAGEMENT OF BAN KHWAO
SUBDISTRICT MUNICIPALITY BAN KHWAO DISTRICT CHAIYAPHUM PROVINCE

นวพรรษ โกยทา**
Nawaphat Goyta
6514832075@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า สภาพแวดล้อม การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า แนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการดำเนินงาน แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ การบริหารจัดการขยะต้นทาง คือ เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับขยะมูลฝอยเป็นประจำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะและคัดแยกขยะ การบริหารจัดการขยะกลางทาง เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการดำเนินเก็บขนขยะมูลฝอยในพื้นที่เป็นประจำทุกวัน โดยปัจจุบันไม่มีขยะตกค้างในพื้นที่ การบริหารจัดการขยะปลายทาง เทศบาลตำบลบ้านเขว้าดำเนินการรวบรวมขยะมูลฝอยเพื่อส่งกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิ 2) ปัจจัยที่เป็นความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย นโยบายระดับประเทศ กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดชัยภูมิ ที่ให้ความสำคัญกับปัญหาขยะที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ที่มีความเข้มแข็ง มีการดำเนินการลงพื้นที่ให้ความรู้กับประชาชน เป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมคัดแยกขยะ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะในครัวเรือน การจัดทำถังขยะเปียกเพื่อคัดแยกขยะอินทรีย์ ทำให้ปริมาณขยะที่ส่งกำจัด ณ ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิ มีปริมาณลดน้อยลง 3) ปัญหาและอุปสรรค ที่พบได้แก่ การไม่มีสถานที่กำจัดขยะเป็นของตนเอง ทำให้เทศบาลตำบลบ้านเขว้าต้องนำขยะมูลฝอยไปส่งกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิ

คำสำคัญ : ขยะมูลฝอย ; การบริหารจัดการขยะมูลฝอย ; เทศบาลตำบลบ้านเขว้า

Keyword : Solid Waste ; Solid waste management ; Ban Khwao Subdistrict Municipality

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง การบริหารจัดการขยะมูลฝอย
ของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

** นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญประการหนึ่งที่ทั่วโลกกำลังเผชิญ รวมถึงประเทศไทย เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การพัฒนาการท่องเที่ยว การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดการบริโภคมากขึ้น เป็นสาเหตุที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงของปัญหาเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งหากได้รับการบริหารจัดการอย่างไม่ถูกต้อง อาจส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 26.95 ล้านตัน หรือประมาณ 73,840 ตันต่อวัน กระจายตัวตามภูมิภาคต่าง ๆ มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย เมื่อเทียบกับจำนวนประชากร ตามทะเบียนราษฎรในปี พ.ศ. 2566 ของกรมการปกครอง เฉลี่ยเท่ากับ 1.12 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน เมื่อพิจารณาปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ขยะมูลฝอยมีปริมาณเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2665 (25.70 ล้านตัน) ประมาณร้อยละ 5 เนื่องจากปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยได้กลับเข้าสู่ภาวะปกติหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และได้เปิดประเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แรงงาน และการลงทุน เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจที่ตกต่ำ โดยมีมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่งผลให้การบริโภคภายในประเทศสูงเพิ่มมากขึ้น และสาเหตุจากปัญหาภาวะขาดแคลนแรงงาน ประเทศไทยจึงต้องมีการนำเข้าแรงงาน ส่งผลให้ประชากรแฝงเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ภายหลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นำไปสู่พฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยพบว่าการสั่งซื้อสินค้าและอาหารผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น และธุรกิจก็เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปสู่ออนไลน์มากขึ้นเช่นกัน ส่งผลให้มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีปริมาณเพิ่มขึ้น

เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2565 พบว่าในปี พ.ศ. 2566 ปริมาณขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องและการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ปี พ.ศ. 2566 เพิ่มขึ้น อาจเนื่องจากการส่งเสริม รมรรงค์ และผลักดันให้กับภาคประชาชน ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเพิ่มศักยภาพด้านการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยทั้งในระดับชุมชน และหลังจากการเก็บขนขยะมูลฝอย และการยกระดับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมผลักดันอย่างเข้มข้น ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกจัดการอย่างถูกต้องมีแนวโน้มที่ดีขึ้น (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2567, หน้า)

กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2567 ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้าน และชุมชน เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570) ภายใต้งบอบการดำเนินงาน จำนวน 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย ส่งเสริมการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด และจัดทำระบบเก็บขยะขยะอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง กระทรวงมหาดไทยโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งเสริม สนับสนุน และขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การขับเคลื่อนธนาคารขยะ (Recyclable Waste Bank) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประกวดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” การขับเคลื่อนกิจกรรมอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) เป็นประจำทุกปี การประกวดอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ดีเด่นแห่งชาติ โครงการประกวดสื่อสร้างสรรค์นรณรงค์การบริหารจัดการขยะ เราปรับเพื่อโลกเปลี่ยน ภายใต้นโยบาย (หนึ่งจิตสำนึกกับสองมือ : ปรับวิถีคิด เปลี่ยนพฤติกรรม ทำเพื่อโลกและท้องถิ่นเรา) เป็นต้น

เทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ของตนเอง รวมทั้งรณรงค์สร้างความรับรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และรับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย แห่งก่าเน็ด ให้ประชาชนในทุกพื้นที่ได้ส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะมูลฝอย และสนับสนุนให้ประชาชนคัดแยกขยะที่สามารถนำไปรีไซเคิลได้ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนและนำรายได้ไปจัดสวัสดิการต่าง ๆ หากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และภาครัฐ จะทำให้การบริหารจัดการขยะเป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ
2. สภาพแวดล้อมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ
3. ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ
4. แนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า

อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากบทความทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
2. การวิจัยสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ และบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลบ้านเขว้า ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการสาธารณะและประสานงานท้องถิ่นอำเภอ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่กลุ่มงานบริการสาธารณะและประสานงานท้องถิ่นอำเภอ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 คน รองนายกเทศมนตรีตำบลบ้านเขว้า จำนวน 1 คน ปลัดเทศบาลตำบลบ้านเขว้า จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลบ้านเขว้า จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลบ้านเขว้า จำนวน 1 คน สมาชิกกลุ่มขยะรีไซเคิลคุ้มครองชีวิต เทศบาลตำบลบ้านเขว้า จำนวน 2 คน และสมาชิกกลุ่ม ออถ. บ้านเขว้าเมืองใหม่สมศรีใจรีไซเคิล จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูล เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สภาพแวดล้อมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ แนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการดำเนินงาน แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

1.1 การบริหารจัดการขยะต้นทาง

1) เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับขยะมูลฝอยเป็นประจำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ และคัดแยกขยะที่สามารถนำไปรีไซเคิลหรือไปจำหน่าย ภายใต้อักษร 3R คือ ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่

2) การให้ครัวเรือนสมัครเป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า ซึ่งเทศบาลบ้านเขว้า มีตัวแทนครัวเรือนสมัครเป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกครบทุกครัวเรือนแล้ว อีกทั้งยังจัดกิจกรรมให้กับอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกอย่างต่อเนื่อง ทำให้อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

3) เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีธนาคารขยะ จำนวนทั้งหมด 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มขยะรีไซเคิลคุ้มครองชีวิต เทศบาลตำบลบ้านเขว้า เริ่มดำเนินการจัดตั้งธนาคารขยะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมขยะรีไซเคิล จากสมาชิกกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง และนำรายได้จากการขายขยะรีไซเคิลไปจัดสวัสดิการตามเงื่อนไขให้กับสมาชิก มีจำนวนสมาชิก 574 คน โดยมีการจัดสวัสดิการค่าฌาปนกิจสงเคราะห์ให้สมาชิกรายละ 10,000 บาท และ (2) กลุ่ม อลด. บ้านเขว้าเมืองใหม่สมัครใจรีไซเคิล เริ่มดำเนินการจัดตั้งธนาคารขยะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมขยะรีไซเคิลจากสมาชิกกลุ่ม 3 เดือนต่อครั้ง และนำรายได้จากการขายขยะรีไซเคิลไปจัดสวัสดิการตามเงื่อนไขให้กับสมาชิก มีจำนวนสมาชิก 670 ครัวเรือน โดยมีสวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบเหตุในชุมชน คือ อุทกภัย วาตภัย และอัคคีภัย ค่าจัดสวัสดิการค่าฌาปนกิจสงเคราะห์ให้สมาชิกรายละ 1,500 บาท และเยี่ยมกระเช้าสุขภาพผู้ป่วยที่เกิดอุบัติเหตุ และได้นอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลเกิน 7 วัน

1.2 การบริหารจัดการขยะกลางทาง เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการดำเนินงานเก็บขนขยะมูลฝอยในพื้นที่เป็นประจำทุกวัน โดยมีการแบ่งสายเป็น 2 สาย คือ ถนนสายหลักและถนนตามซอย ซึ่งในหนึ่งสัปดาห์จะเข้าเก็บขยะประมาณครัวเรือนละ 2 ครั้ง ปัจจุบันเทศบาลตำบลบ้านเขว้าไม่มีขยะตกค้างในพื้นที่

1.3 การบริหารจัดการขยะปลายทาง เทศบาลตำบลบ้านเขว้าดำเนินการรวบรวมขยะมูลฝอยเพื่อส่งกำจัดที่ ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิเป็นประจำทุกวัน โดยเวลาประมาณบ่ายสองโมงรถขนขยะจะออกจาก เทศบาลตำบลบ้านเขว้าและถึงศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิประมาณบ่ายสามโมง สถานที่ตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านกุดสรวง ตำบลบ้านเล่า อำเภอมะขาม จังหวัดชัยภูมิ กำจัดขยะมูลฝอยแบบวิธีฝังกลบ ระยะทางขนส่งไปถึง Cluster เจ้าภาพหลัก ประมาณ 15 กิโลเมตร รวมระยะทางไปกลับ 30 กิโลเมตร เทศบาลตำบลบ้านเขว้า มีพาหนะที่ใช้ในการขนขยะ จำนวน 3 คัน ค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอย เดือนละ 60,000 บาท หรือ จำนวน 720,000 ต่อปี

2. สภาพแวดล้อมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า

2.1 ปัจจัยด้านนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย นโยบายระดับประเทศ กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดชัยภูมิ ที่ให้ความสำคัญกับปัญหาขยะที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น เช่น โครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน โครงการธนาคารขยะ ทำให้เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการขยะได้อย่างชัดเจน

2.2 ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีความเข้มแข็ง มีการดำเนินการลงพื้นที่ให้ความรู้กับประชาชน เป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มในการดำเนินกิจกรรม อีกทั้งยังมีการสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มขยะรีไซเคิลคุ้มครองชีวิต เทศบาลตำบลบ้านเขว้า และกลุ่ม ออถ. บ้านเขว้า เมืองใหม่สมัครใจรีไซเคิลเป็นประจำ โดยการเก็บรวบรวมและนำขยะรีไซเคิลไปขายให้ เพื่อนำเงินไปจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่ม

2.3 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านเขว้าให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะในครัวเรือนตนเอง จัดทำถังขยะเปียกเพื่อคัดแยกขยะอินทรีย์ ทำให้ปริมาณขยะที่ส่งกำจัด ณ ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิ มีปริมาณลดน้อยลง จนปัจจุบันปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้าเฉลี่ยประมาณ 4 – 5 ตันต่อวัน ทำให้เทศบาลเมืองชัยภูมิทำข้อตกลงให้จ่ายค่าธรรมเนียมขยะแบบเหมาจ่าย จำนวน 60,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ ประชาชนยังมีความร่วมมือในการช่วยกันสอดส่องดูแลชุมชนของตนเองและช่วยกันดำเนินกิจกรรมคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง

3. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า

3.1 เทศบาลตำบลบ้านเขว้าไม่มีสถานที่กำจัดขยะเป็นของตนเอง ทำให้เทศบาลตำบลบ้านเขว้าต้องนำขยะมูลฝอยไปส่งกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิ ซึ่งมีค่าธรรมเนียมแบบเหมาจ่าย เดือนละ 60,000 บาท หรือปีละ 720,000 บาท เทศบาลตำบลบ้านเขว้าไม่ได้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ และมีภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะหลายด้าน ดังนั้น หากนำเงินที่ใช้ในการจ่ายค่าธรรมเนียมกำจัดขยะไปจัดบริการสาธารณะหรือพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ให้กับประชาชน อาจเกิดประโยชน์กับประชาชนมากยิ่งขึ้น

3.2 การกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ ในบางครัวเรือนอาจยังมีการคัดแยกขยะรีไซเคิลน้อย หากเทศบาลตำบลบ้านเขว้าไม่ได้มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมก็ทำให้ประชาชนขาดความต่อเนื่องในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง แล้วจะพบว่ามีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจและการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากครัวเรือนจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4. แนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า

4.1 การจัดให้มีโรงไฟฟ้าขยะ จังหวัดชัยภูมิควรมีโรงไฟฟ้าขยะ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้ใช้งบประมาณที่ใช้ในการกำจัดขยะไปพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือจัดทำบริการสาธารณะด้านอื่น ๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการคิดค่าธรรมเนียมกำจัดขยะอาจคิดในราคาแบบตัน แต่ให้ค่าธรรมเนียมถูกลงกว่าเดิม

4.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง การสร้างการรับรู้หรือการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงควรมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เนื่องจากขยะเป็นเรื่องสำคัญที่ประชาชนทุกคนต้องตระหนักถึง หากประชาชนละเลยการคัดแยกขยะหรือมีการผลิตขยะมากขึ้น อาจทำให้เทศบาลตำบลบ้านเขว้าประสบกับปัญหาขยะล้นเมืองได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการดำเนินงาน แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ การบริหารจัดการขยะต้นทาง คือ เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับขยะมูลฝอยเป็นประจำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ และคัดแยกขยะ การให้ครัวเรือนสมัครเป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า และจัดกิจกรรมให้กับอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีธนาคารขยะ จำนวนทั้งหมด 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มขยะรีไซเคิลคุ่มครองชีวิต เทศบาลตำบลบ้านเขว้า และ (2) กลุ่ม อถล. บ้านเขว้าเมืองไหมสมัครใจรีไซเคิล เริ่มดำเนินการจัดตั้งธนาคารขยะ โดยมีกิจกรรมการคัดแยกขยะและนำเงินที่ขายได้ไปจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่ม การบริหารจัดการขยะกลางทาง เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีการดำเนินเก็บขนขยะมูลฝอยในพื้นที่เป็นประจำทุกวัน โดยปัจจุบันไม่มีขยะตกค้างในพื้นที่ การบริหารจัดการขยะปลายทาง เทศบาลตำบลบ้านเขว้าดำเนินการรวบรวมขยะมูลฝอยเพื่อส่งกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิ

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี สีนเจริญ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ มีโครงการคัดแยกขยะในครัวเรือน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย และดำเนินการเก็บขนขยะมูลฝอยจากครัวเรือนทุกวัน จันทร์ถึงวันศุกร์ รวบรวมส่งกำจัดที่สถานีกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นแบบเทกอง

2. สภาพแวดล้อมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า

ปัจจัยที่เป็นความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย นโยบายระดับประเทศ กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดชัยภูมิ ที่ให้ความสำคัญกับปัญหาขยะที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ทำให้เทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการขยะได้อย่างชัดเจน (2) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบ้านเขว้ามีความเข้มแข็ง มีการดำเนินการลงพื้นที่ให้ความรู้กับประชาชน เป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มในการดำเนินกิจกรรม อีกทั้งยังมีการสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มธนาคารขยะทั้ง 2 กลุ่ม และ (3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านเขว้าให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะในครัวเรือนตนเอง จัดทำถังขยะเปียกเพื่อคัดแยกขยะอินทรีย์ ทำให้ปริมาณขยะที่ส่งกำจัด ณ ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิ มีปริมาณลดน้อยลง จนปัจจุบันปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้าเฉลี่ยประมาณ 4 – 5 ตันต่อวัน

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษร เชิญผั่ง (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะรีไซเคิล พื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ภายใต้นโยบายของคู่มือราชการกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2562 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายการบริหารจัดการนโยบายการลดปริมาณขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) แนวคิดผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม 2) บทบาทและหน้าที่ของสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายในการดำเนินนโยบายการลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 3) ทศนคติของผู้ปฏิบัติงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก

4) การบริหารจัดการนโยบายการลดปริมาณมูลฝอยที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือของทุกภาคส่วน 5) การมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายลดปริมาณมูลฝอย จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในพื้นที่ เพื่อสร้างการรับรู้ของประชาชน

3. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า คือ การไม่มีสถานที่กำจัดขยะเป็นของตนเอง ทำให้เทศบาลตำบลบ้านเขว้าต้องนำขยะมูลฝอยไปส่งกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองชัยภูมิ ซึ่งมีค่าธรรมเนียมแบบเหมาจ่าย เดือนละ 60,000 บาท หรือปีละ 720,000 บาท ดังนั้น หากนำเงินที่ใช้ในการจ่ายค่าธรรมเนียมกำจัดขยะไปจัดบริการสาธารณะด้านอื่นอาจเกิดประโยชน์กับประชาชนมากยิ่งขึ้น และในบางครัวเรือนอาจยังมีการคัดแยกขยะรีไซเคิลน้อย หากเทศบาลตำบลบ้านเขว้าไม่ได้มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมก็ทำให้ประชาชนขาดความต่อเนื่องในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง แล้วจะพบว่าปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจและการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากครัวเรือนจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจาร์วัฒน์ เมืองไทย (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท พบว่า มีอุปสรรคปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ด้านการลดปริมาณขยะและคัดแยกขยะก่อนทิ้งที่ต้นทาง ถึงแม้ว่าเทศบาลตำบลเนินขามได้มีการณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ และส่งเสริมการสร้างวินัย “แยกก่อนทิ้ง” ตามหลักการ 3 Rs (Reduce Reuse Recycle)

4. แนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า

แนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิควรมีโรงไฟฟ้าขยะเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้นำงบประมาณที่ใช้ในการกำจัดขยะไปพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือจัดทำบริการสาธารณะด้านอื่น ๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง การสร้างการรับรู้หรือการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงควรมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เนื่องจากขยะเป็นเรื่องสำคัญที่ประชาชนทุกคนต้องตระหนักถึง หากประชาชนละเลยการคัดแยกขยะหรือมีการผลิตขยะมากขึ้น อาจทำให้เทศบาลตำบลบ้านเขว้าประสบกับปัญหาขยะล้นเมืองได้

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษร เจริญผึ้ง (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะรีไซเคิลพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ภายใต้นโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2562 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายลดปริมาณมูลฝอย จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในพื้นที่ เพื่อสร้างการรับรู้ของประชาชน ดังนั้น จึงควรมีการนำเอาแนวคิดการจัดการปกครอง (Governance) ที่เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1) ควรส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและปัญหาของขยะให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินการตามหลัก 3Rs คือ ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่

2) ควรมอบหมายให้องค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิรับเป็นเจ้าภาพหลักในการศึกษาความเหมาะสมในการจัดทำโรงไฟฟ้าขยะ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิได้มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

- 1) การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านเขว้า ซึ่งเป็นบุคลากรของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ และบุคลากรของเทศบาลตำบลบ้านเขว้าที่ได้รับผิดชอบงานด้านขยะ จึงควรมีการวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กันไปด้วยการเก็บข้อมูลสถิติจากข้อมูลปริมาณขยะย้อนหลัง เพื่อให้มีข้อมูลทางสถิติสนับสนุนงานวิจัยให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
- 2) ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ได้ข้อมูลในพื้นที่ที่แตกต่างกัน และสามารถนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2567). *รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566*. ค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.pcd.go.th/publication/31985/>
- กระทรวงมหาดไทย. (2567). *แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (จังหวัดสะอาด) ประจำปี พ.ศ. 2567*. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567, จาก https://www.dla.go.th/upload/document/type2/2567/3/31009_2_1709288035087.pdf?time=1719002650156
- เกษร เชิญผึ่ง. (2562). การบริหารจัดการขยะรีไซเคิลพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ภายใต้นโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2562. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จารุวัฒน์ เมืองไทย. (2561). การนำนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พัชรี สีนเจริญ. (2562). การจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2566). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ Research Methodology in Public Administration*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.